Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 5.

DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.75
УДК 336.226

Т. В. Тучак,
к. е. н., доцент, доцент кафедри адміністрування податків,
Державний податковий університет
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4696-924X

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

T. Tuchak,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Fiscal Administration, State Tax University

SIMPLIFIED TAXATION SYSTEM IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR REFORM

У статті досліджено сучасний стан спрощеної системи оподаткування та окреслені перспективи її реформування у контексті повоєнного соціально-економічного розвитку України. Визначено фіскальну ефективність єдиного податку, розкрито його роль у доходах місцевих бюджетів. Проаналізовано динаміку та структуру платників єдиного податку. Окреслено перспективи реформування адміністрування єдиного податку, шляхом передачі функцій з адміністрування місцевих податків та зборів органам місцевого самоврядування. Означено переваги та недоліки зміни суб'єкта адміністрування місцевих податків. Проанонсовано реформу

спрощену систему оподаткування, визначену Національною стратегією доходів, яка передбачає звуження сфери її застосування шляхом виключення юридичних осіб, запровадження запобіжників для зменшення зловживань, збільшення ефективних ставок єдиного податку, підвищення порогу реєстрації платників ПДВ, тощо.

The article analyzes the current state of the simplified taxation system and outlines the prospects for its reform in the context of Ukraine's post-war socio-economic development. Since the beginning of the full-scale invasion, Ukraine's economy has been operating in the face of unprecedented socio-economic challenges. Many business entities have suspended their operations due to significant business risks. The war has led to a decrease in tax revenues and an increase in defense spending, which has put additional pressure on the budget. The simplified taxation system in Ukraine is quite large-scale, as it is used by about 1.7 million taxpayers, generating tax revenues of 0.9% of GDP. The simplified taxation system provides for a regime under which taxpayers benefit from both simplified administrative duties and a lower tax burden. In particular, in case of application of the 1st or 2nd group of the simplified taxation regime, the amount of the single tax does not depend on the amount of income or profit received. Thus, from the point of view of business taxation, the simplified taxation regime jeopardizes tax revenues and affects business decision-making due to the existence of unfair competition. The article analyzes the current state of the simplified taxation system. The fiscal efficiency of the single tax is determined, its role in local budget revenues is revealed. The dynamics and structure of single tax payers are analyzed. The changes that have occurred in the simplified taxation system since the beginning of the full-scale invasion are revealed, and the consequences of the application of benefits and exemptions are analyzed. The prospects for reforming the administration of the single tax by transferring the functions of administering local taxes and fees to local governments are outlined. The

advantages and disadvantages of changing the subject of local tax administration are outlined. The reform of the simplified taxation system, defined by the National Revenue Strategy, is announced, which provides for narrowing the scope of its application by excluding legal entities, introducing safeguards to reduce abuse, increasing the effective single tax rates, raising the threshold for VAT registration, etc.

Ключові слова: *єдиний податок, спрощена система оподаткування, платники податку, мале підприємництво.*

Keywords: *single tax, simplified taxation system, taxpayers, small businesses.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Серед інструментів державного регулювання розвитку малого та мікро підприємництва, значної ролі набувають податкові методи, важелі й інструменти, до яких, зокрема, відноситься застосування спрощеної системи оподаткування. Спрощені процедури оподаткування для малого бізнесу використовуються в різних країнах світу з метою спрощення адміністративних процедур для підприємців та стимулювання розвитку малого бізнесу. Адже у ринковій економіці мале і середнє підприємництво – це сектор, який визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту, оскільки у розвинених країнах частка малих і середніх підприємств складає близько 60 – 70% ВНП.

В умовах воєнного стану малий та мікро бізнес опинився у складному економічному становищі, потерпає від збитковості та зростання податкового тиску. Негативні наслідки господарювання в умовах повномасштабної війни призвели до недоотримання доходів у наслідок змістовних змін податкового законодавства і скорочення фінансових результатів здійснення бізнесу. Ці

обставини призвели до скорочення обсягів податкових платежів і як результат – до зменшення фінансових джерел наповнення місцевих бюджетів. Водночас, функціонування спрощеної системи оподаткування продемонструвало широкі можливості щодо її використання великим та середнім бізнесом задля мінімізації сплати податків або приховування від оподаткування обсягів реалізації товарів і послуг. Тому виникла нагальна потреба в реформуванні спрощеної системи оподаткування, що було окреслено в «Національній стратегії доходів до 2030 року» [1].

У даному контексті важливо дослідити особливості функціонування спрощеної системи оподаткування, виявити недоліки, які стримують розвиток підприємницької активності та звуження фінансової бази місцевих бюджетів. Адже поєднання інтересів малого бізнесу і держави, зумовить отримання подвійного ефекту – збільшення надходжень від єдиного податку до місцевих бюджетів і зростання можливостей здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання, що набуває особливої актуальності в умовах війни і подальшого повоєнного відродження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження організаційних та регулюючих аспектів функціонування спрощеної системи оподаткування зробили вітчизняні науковці та практики Л. Задорожня та Ю. Маркуц [6], Андронік [8], О. Павленко та О. Водолазька [17], В. Онищенко [18] та інші. Проте, в сучасних умовах, коли спрощену систему оподаткування визначають потужним інструментом стимулювання розвитку малого підприємництва, джерелом формування місцевих доходів, малодослідженими залишилися питання обґрунтування напрямів реформування механізму адміністрування єдиного податку на засадах протидії використання спрощеної системи як інструменту ухилення від сплати податків, особливо в умовах війни та післявоєнної відбудови.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціль статті полягає в аналізі сучасного стану спрощеної системи оподаткування та окресленні

перспектив її реформування у контексті повоєнного соціально-економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності (далі ССО) була запроваджена в Україні у 1999 році згідно Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва». З 1 січня 2012 року на підставі Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» від 4 листопада 2011 р. № 4014- VI [2] було введено в дію Розділ 14 «Спеціальні режими оподаткування», яким встановлено правові засади застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також справляння єдиного податку. Відповідно до Податкового кодексу України (ПКУ), спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [3]. Спрощена система оподаткування втілена у сплаті єдиного податку (далі ЄП), який відноситься до місцевих податків і формує податкові надходження місцевих бюджетів.

Згідно із вітчизняним законодавством існує 4 групи платників єдиного податку, класифікація яких здійснюється на основі відповідних критеріїв. Право перебувати на загальній системі чи переходити на спрощену, вибравши одну з груп залишається за платником податків.

Загалом питома вага місцевих податків та зборів у податкових надходженнях зведеного бюджету є незначною (3-5%), проте на рівні формування місцевого бюджету їх фіскальна роль може різнитись. Частка ж єдиного податку в доходах зведеного бюджету коливається в межах 3-2%, закономірно, що в 2022, 2023 роках вона знизилась до 2% (рис.1).

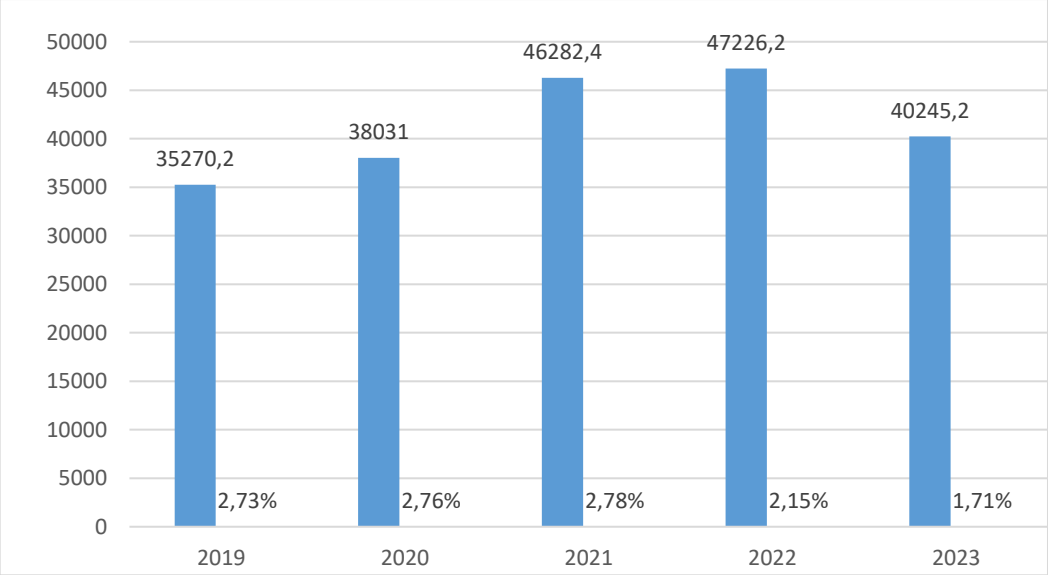

Рис. 1. Частка єдиного податку в доходах зведеного бюджету (млн.грн)*

**Джерело: складено автором за даними* [4]

Військова агресія російської федерації, розпочата 24 лютого 2022 року, стала великим потрясінням і викликом для регіонів, що вплинуло на виконання місцевих бюджетів. Фінансова система опинилася в нових реаліях функціонування, до яких довелося адаптуватися органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Незважаючи на несприятливі обставини у 2022 році забезпечено приріст надходжень єдиного податку по місцевих бюджетах порівняно із 2021 роком - +1,0 млрд грн (+2,1%). Приріст надходжень ЄП вдалося забезпечити у результаті внесених змін до податкового законодавства, якими суб'єктам господарювання із значними доходами (великий бізнес) було надано право переходити на спрощену систему оподаткування: сплата єдиного податку в розмірі 2% замість сплати податку на прибуток (18%) та ПДВ. У 2023 році надходження єдиного податку склали 55 770,4 млн грн, що демонструє збільшення надходжень проти 2022 року і становить + 18,2%, або на 8 598,7 млн грн більше [5]. Незважаючи на негативний вплив збройної агресії на стан соціально-економічного розвитку регіонів, місцеві органи влади виявилися здатними протистояти викликам у бюджетній сфері.

Таблиця 1. Динаміка надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів протягом 2019 -2023 рр*

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи місцевих бюджетів, млн.грн.	560528	471480	580699	555097	652609
Єдиний податок, млн..грн.	35270	38031	46282	47226	55 805
Частка надходжень єдиного податку у місцевих податках, %	47,94	50,25	51,48	56,02	55,8
Частка єдиного податку у доходах місцевих бюджетах, %	6,3	8,1	13,1	8	8,6
Частка єдиного податку у ВВП, %	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9

Джерело: складено автором за даними МФУ та ДПС

Ціна ефективного адміністрування місцевих податків та зборів в цілому, а єдиного податку зокрема доволі суттєва. У 2023 році фактичний обсяг місцевих податків – 100 млрд. грн., що становить 23% доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів із державного бюджету. «Хоча це менше, ніж у попередні роки, але такий фінансовий ресурс для місцевих бюджетів є значним, особливо враховуючи, що це у воєнний рік, коли, як мінімум, на пів року від частини місцевих податків є звільнення, а на територіях, що найбільше постраждали від війни, додається ще й відсутність ділової активності та пільги з податків на нерухомість та землю» [6].

У даному контексті поміж іншого важливо з’ясувати структуру єдиного податку (рис. 2).

За даними рисунку видно, що в структурі доходів від єдиного податку стабільно провідне місце займає єдиний податок з ФОП. Проте за проаналізований період спостерігався тренд до зростання надходжень до 2021 року, після якого відбулось зменшення надходжень від цього сегменту платників. Аналогічна динаміка спостерігається і щодо сільськогосподарських товаровиробників. Поряд з цим надходження від юридичних осіб демонструють тенденцію до щорічного збільшення надходжень.

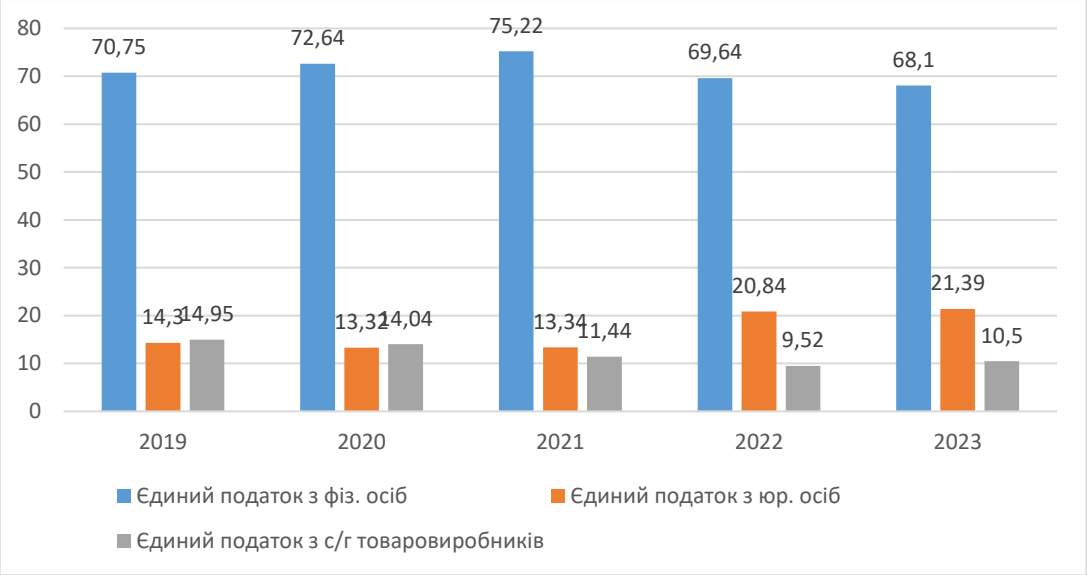

Рис. 2. Структура надходження єдиного податку, %*

Джерело: складено автором за даними [7]

Починаючи з 2014 року в Україні спостерігалось зменшення кількості суб'єктів господарювання усіх розмірів. Військова агресія росії на сході України та анексія Криму призвели до зменшення облікової кількості суб'єктів господарювання в 2014-2015 роках. Запровадження з 1 січня 2017 року обов'язкової сплати Єдиного соціального внеску (ЄСВ) незалежно від отриманого доходу, призвело до припинення діяльності суттєвої кількості ФОП наприкінці 2016 року — на початку 2017 року, передусім тих, які не вели активної діяльності. Проте таке скорочення не спричинило суттєвої зміни загальних показників діяльності ФОП та їх соціального значення. У 2016 році почала зростати кількість малих суб'єктів, у 2017 — середніх, у 2018 — мікро і ФОП. Зростання було пов'язане із загальним відновленням економіки [8].

На сьогодні одним із вагомих і стабільних джерел наповнення бюджету держави є сплата податків фізичними особами – підприємцями. Кількість зареєстрованих ФОП по Україні за останні 5 років коливається в межах 2 млн осіб (рис. 3). Кількість фізичних осіб – підприємців, які застосовують спрощену систему оподаткування, станом на 01.06.2023 становить 1517,3 тис. осіб. З них обрали:

- першу групу – 204,4 тис. осіб (13,5 %);
- другу групу – 564,1 тис. осіб (або 37,2 %);
- третю групу – 748,1 тис. осіб (49,3 %, у т. ч., кількість платників третьої групи з особливим режим оподаткування за ставкою 2 %. становив 287,7 тис. осіб.).

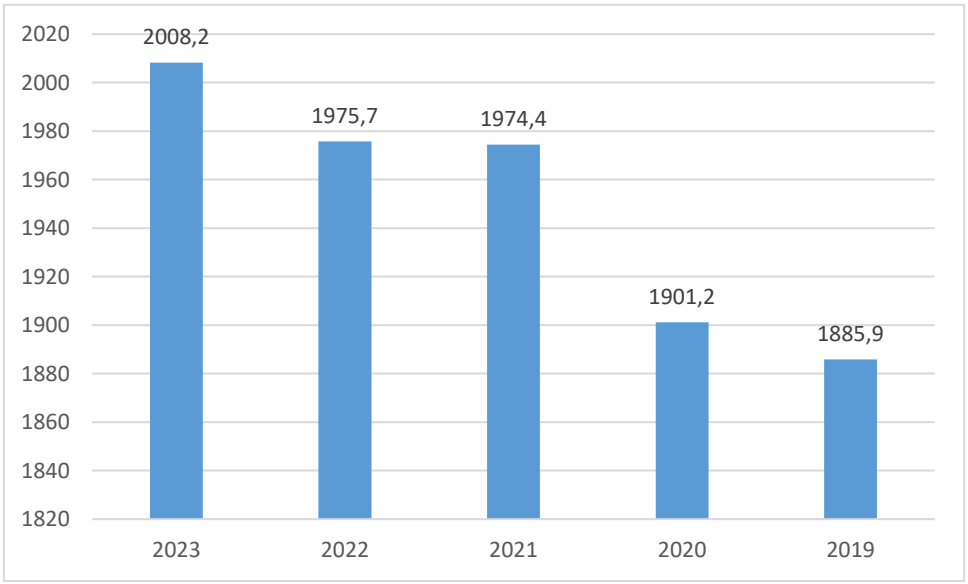

Рис. 3. Кількість ФОП, які перебувають на обліку в органах ДПС (тис. осіб)*

**Джерело: складено автором за даними* [9]

Дані рис.3 свідчать, що у 2021-2022 роках не відбулось збільшення кількості ФОП, а в 2023 році навпаки спостерігається збільшення їх кількості. Важливо, що 76% від загальної кількості зареєстрованих підприємців становлять платники єдиного податку.

З 15.03.2022 року були внесені зміни до ПК, пов'язані з дією в Україні воєнного стану, у результаті чого деякі адміністративні аспекти сплати єдиного податку зазнали змін. Зокрема ФОП 1 та 2 груп ЄП могли сплачувати податок і подавати декларацію добровільно. Підприємці 2 та 3 груп ЄП, а також юридичні особи 3 групи можуть відмовитися від сплати єдиного соціального внеску за своїх працівників, якщо вони мобілізовані до Збройних сил України.

Також задля стабілізації податкового режиму країни і зниження податкового тиску в складних економічних умовах суб'єктам спрощеної системи оподаткування запропоновано особливості подання звітності. Залишилось без змін, що податковий (звітний) період платникам єдиного податку 1 і 2 групи є календарний рік. Проте, законодавчими актами передбачено, що декларація платника єдиного податку ФОП не заповнюється за період, у якому єдиний податок не сплачувався (у періоді з 01.04.2022 до припинення чи скасування воєнного стану).

На період з 1 квітня 2022 року до 1 серпня 2023 року ргідно підпункту 8 Перехідних положень ПКУ було визначено особливості застосування спрощеної системи оподаткування платниками єдиного податку 3 групи по ставці 2%. Перейти на сплату 2 % єдиного податку могли будь-які юридичні особи та фізичні особи – підприємці, у тому числі ті, які знаходяться на загальній системі оподаткування та на спрощеній системі оподаткування (платники єдиного податку груп 1–4). За даними ДПС, правом зменшити єдиний податок з 5% до 2% скористалися 252 тис фізичних осіб-підприємців – у п'ять разів більше, ніж компаній. Сума пільгового податку, який вони переказали до місцевих бюджетів, становила майже 3,9 млрд грн. «14,8% фізосіб-підприємців пішли шляхом зниження податкового навантаження. Загалом на застосування спрощеного режиму перейшли більше 313 тисяч підприємців, поміж яких понад 53 тисячі юридичних осіб. Застосовують ставку 2% й високо маржинальні бізнеси – ті, що займаються букмекерською діяльністю та азартними іграми. Це призвело до зменшення надходжень і від податку на прибуток підприємств, і від ПДВ» [10].

За розрахунками заступника голови податкового комітету парламенту Ярослава Железняка, через запровадження пільги зі сплатою 2% від доходу щомісяця держава недоотримувала 500-700 млн грн. При цьому близько 200 млн грн з цієї суми – втрати бюджету, пов'язані з використанням пільги гральним бізнесом. За оцінками експертів, рівень переходу на сплату 2%

податків цього сегменту був чи не найвищим в Україні. на спрощену систему перейшла фактично вся ігрова індустрія. «Аналітики підрахували, що до впровадження пільг одна така компанія в середньому сплачувала до бюджету 200 тисяч гривень податків на день. Тобто, понад 73 мільйони на рік. А перейшовши на спрощену систему — лише приблизно по 23 тисячі, себто менше 9 мільйонів на рік» [11].

За розрахунками за квітень-листопад пільгова спрощена система «коштувала» бюджету 2,5-3,5 млрд грн., що призвело до вимог МВФ її скасувати. Поміж цим було скасовано і ряд інших преференцій: можливість для ФОПів 1-ої і 2-ої груп не сплачувати єдиний податок; мораторій на проведення документальних перевірок; відсутність штрафних санкцій за невикористання касових апаратів (реєстраторів розрахункових операцій); відсутність штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

На сьогодні мікро та малий бізнес у період воєнного часу намагається відновити свою діяльність, тому певна частина підприємців користуються наданими державою преференціями у воєнний час. Загалом 15% підприємців скористались опцією сплати єдиного 2% податку, 6% – іншими податковими пільгами, 2% – компенсацією за працевлаштування внутрішньо переміщеної особи. Проте 72% представників малого та середнього бізнесу не користувались ні державними, ні міжнародними програмами фінансової підтримки.

За результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації втрати малого та середнього бізнесу від війни 37% респондентів оцінюють в суму до 10 тисяч доларів, ще 32% – у діапазоні 10-50 тисяч, 11% – в діапазоні 50-100 тисяч, й 12% – більше 100 тисяч. Про відсутність втрат повідомляють тільки 5% підприємців. При цьому 23% опитаних бізнесів повідомляють про збитки майну чи активам безпосередньо внаслідок бойових дій [12].

Результати дослідження щодо змін у регуляторному середовищі в контексті малого та середнього підприємництва, нещодавно проведеного програмою міжнародної технічної допомоги «Конкурентоспроможна економіка

України» (USAID КЕУ) на прохання Рада бізнес омбудсмена виявила найбільші перешкоди ведення малого та середнього бізнесу. Відповідно до результатів Індексу настроїв малого бізнесу, найбільшими перешкодами для бізнесу були зазначені податкове навантаження (49,6%) та високий рівень корупції (46%). Хоча ефективне оподаткування платників єдиного податку (ефективна ставка – відношення ЄП та ЄСВ до волового доходу) дещо менше за оподаткування за стандартною системою, представники малих та середніх підприємств не задоволені. Ставки податків та обтяжливість їхнього адміністрування посідають відповідно четверте та п'яте місце в переліку чинників, які заважають розвиватись малим та середнім підприємствам.

Єдиний податок є вагомим джерелом наповнення доходів місцевих бюджетів, втім, на думку більшості респондентів, має недолік, який полягає у тому, що окремі ФОП, зареєстровані в інших територіальних громадах, дуже часто здійснюють підприємницьку діяльність на території громади, до бюджету якої податок не сплачується. Тому сплата податку за місцем реєстрації, а не за місцем ведення господарської діяльності, призводить до втрат податкових надходжень місцевих бюджетів. Окремі представники органів місцевого самоврядування відзначають той факт, що спрощена система оподаткування використовується для мінімізації податкових зобов'язань. Так, наприклад, великі готелі знаходяться на спрощеній системі оподаткування. Для формального дотримання вимог спрощеної системи, послуги можуть бути поділені між різними ФОП. Багато неофіційно працевлаштованих працівників [13].

Серед пріоритетних дій Уряду на 2023 рік в частині продовження децентралізації та регіонального розвитку Кабінет міністрів передбачає надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування – адміністрування місцевих податків і зборів (зараз це робить податкова служба). Бажаним результатом є «посилення управлінських функцій органів місцевого самоврядування; покращення адміністрування місцевих податків та зборів;

посилення фінансової спроможності та розвиток територіальних громад шляхом надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування в частині адміністрування місцевих податків і зборів» [14].

У передачі адміністрування місцевих податків та зборів на рівень громад багато зацікавлених сторін: Державна податкова служба (ДПС), органи місцевого самоврядування (ОМС), Міністерство фінансів, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури, експертні організації, що супроводжують процес. «Однак основним бенефіціаром потенційних змін будуть саме місцеві ради, які отримають більше повноважень, більше впливу, а отже, ймовірно, і вищі надходження до своїх бюджетів. Питання передачі адміністрування місцевих податків та зборів важливе для них, бо зараз виконавчі органи громад практично не впливають на результат. На сьогоднішній день усі відповідні повноваження залишаються повністю за податковими органами. Єдиним доступним для органів місцевого самоврядування інструментом мінімального впливу на обсяг отриманих місцевих податків є створення спільних міжвідомчих робочих груп із податковою. Однак налагодити комунікацію між місцевими органами влади та ДПС вдається далеко не завжди, незважаючи на спроби нормативно врегулювати її» [6].

Таблиця 2. Переваги та недоліки зміни суб'єкта адміністрування місцевих податків*

Переваги	Недоліки
• *Фіскальні* – збільшення фінансово ресурсу місцевих бюджетів.	• *Збільшення бюджетних видат органів місцевого самоврядування* – розширен штату витрати на обслуговування нових І систем та додаткових процедур у випад повної передачі адміністрування.
• *Політичні* – посилення децентралізац підзвітності органів місцевого самоврядування	• *Додаткове адміністратив навантаження на бізнес* – бізнес бу зобов'язаний працювати з ще одним органо державної влади може суперечити загальном курсу на лібералізацію, спрощення умов д ведення бізнесу.
• *Економічні* – більш якісне проведен регуляторної політики і аналіз розвитку бізнес посилення ефективності адміністрування.	• *Ускладнення взаємодії з інши органами влади* – необхідність побудови нов механізмів взаємодії між органами місцево самоврядування та Казначейство правоохоронними органами, Бюро економічн безпеки і т.д.
• *Геополітичні* – підзвітність самостійність місцевого самоврядування важлива складова функціонування європейськ демократій.	

* *Джерело: складено автором за даними* [6]

Для прийняття нових повноважень у громадах мають бути фахівці, які зможуть їх реалізувати. Крім того, бюджетні доходи можуть упасти, у період, коли ДПС уже віддала повноваження, а ОМС ще не налагодили процедури адміністрування, не знайшли під ці завдання працівників і не організували ІТ-рішення та всі інші потрібні під це ресурси. На даний момент спроможність існуючих у громадах ІТ-систем недостатня для реалізації нових повноважень. Буде потреба у значних додаткових видатках на організацію процесу, коштів на які у частини громад буде недостатньо. В умовах війни особливо важливо забезпечити уникнення витоку конфіденційної інформації.

Заслуговує на увагу реакція Асоціації міст на проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування в частині

адміністрування місцевих податків і зборів». Асоціація надала в Міністерство фінансів України пропозиції до проєкту Закону, щоб органи місцевого самоврядування дійсно отримали можливість наповнення реєстрів об'єктів оподаткування місцевими податками і зборами та могли здійснювати контроль за їх сплатою. Асоціація зазначила, що надані нею пропозиції слід врахувати, щоб визначені Законопроєктом повноваження не стали тільки додатковими видатками органів місцевого самоврядування, а створили ефективний механізм забезпечення сплати місцевих податків і зборів. Оскільки перенесення даних з паперових носіїв потребуватиме кадрових, технологічних, фінансових витрат органів місцевого самоврядування. Можливість здійснення таких витрат є сумнівною через обмеженість у ресурсах одних місцевих бюджетів.

Законопроєкт не містить чітких норм щодо запровадження адміністрування органами місцевого самоврядування, переліку податків і зборів, функцій органів місцевого самоврядування та механізмів взаємодії з податковими та контролюючими органами, системи взаємних обов'язків різних органів, платників податків.

Погоджуємось з пропозиціями Асоціації міст України в необхідності врахування таких моментів [15]:

- Визначення чітких строків і обсягів запровадження адміністрування органами місцевого самоврядування;
- Конкретизація переліку податків і зборів, які можуть адмініструвати органи місцевого самоврядування;
- Окреслення процедури запровадження та відмови від адміністрування;
- Визначення чітких функцій, які передаються органам місцевого самоврядування та систем їх реалізації;
- Затвердження порядку наповнення державних реєстрів майнових прав інформацією про власників та об'єкти оподаткування;

- Визначення конкретних повноважень та процедур реалізації норм Проєкту;
- Забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування з податковими органами;
- Анулювання закріплення за органами місцевого самоврядування функції надсилання податкових повідомлено-рішень платникам податків та інші.

Без сумніву, спростить і здешевить процес адміністрування місцевих податків, незалежно від суб'єкту адміністрування удосконалення процедури електронного адміністрування. Застосування сучасних технологій спростить процедури подання звітності і сплати податків. Цьому сприяє й впровадження електронних платіжних систем та онлайн-платформ для податкового адміністрування.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Наприкінці важливо окреслити перспективи розвитку спрощеної системи оподаткування. У 2025–2027 роках уряд планує реформу спрощеної системи оподаткування. Це передбачає Національна стратегія доходів до 2030 року [1], яку 27 грудня 2023 року ухвалив Кабінет Міністрів України. Згідно Стратегії реформа ССО буде передбачати наступні етапи [16]:

- Протягом перехідного періоду, який триватиме три роки, ставки єдиного податку для юридичних осіб третьої групи поступово збільшать до рівня звичайної ставки податку на прибуток (18%);
- Після закінчення перехідного періоду юридичним особам заборонять використання ССО;
- Друга та третя групи ССО для ФОП будуть об'єднані в одну групу. Для неї запровадять диференційовану шкалу ставок від мінімальних 3% (торговельна діяльність), до 17%, для низки послуг. Для платників цієї групи буде обов'язковим застосування РРО;

- Перелік видів діяльності, дозволених для участі в першій групі, буде переглянутий для того, щоб виключити з неї високомаржинальні бізнеси. Фіксований податок скасують, натомість запровадять ставку з фактично отриманого доходу;

- Для селянських фермерських господарств (фізичних осіб), які залишаться в режимі четвертої групи, базу оподаткування буде розширено починаючи з року, коли в Україні запровадять оподаткування землі на основі її масової оцінки. Для виробників сільськогосподарської продукції (юридичних осіб) ставки єдиного податку протягом трьох років підвищать до рівня ставки податку на прибуток у 18%;

- Виключення, які зараз дозволяють не здійснювати облік та документально підтверджувати походження товарів в реалізації, скасують.

Отже, Національна стратегія доходів, ухвалена Урядом 27 грудня, передбачає реформу спрощеної системи оподаткування. Кабінет міністрів у Національній стратегії доходів зазначив, що режим спрощеної системи ставить під загрозу податкові надходження, тому вона потребує реформування. Відповідні зміни будуть впроваджуватися поступово і поетапно. Мета реформи – зменшити зловживання спрощеною системою оподаткування. Таким чином, ми на порозі великих змін адміністрування спрощеної системи оподаткування, яку пропонують радикально реформувати з метою зменшення кількості зловживань.

Література

1. Національна стратегія доходів до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування,

обліку та звітності: Закон України від 04.11.2011 р. № 4014-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

4. Міністерство фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/

5. Міністерство фінансів України. Виконання доходів місцевих бюджетів. URL: https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv

6. Задорожня Л. Маркуц Ю. Адміністрування місцевих податків органами місцевого самоврядування. URL: https://voxukraine.org/administruvannya-mistsevyh-podatkiv-organamy-mistsevogo-samovryaduvannya-shho-varto-vrahuvaty

7. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes

8. Андронік О. Вплив оподаткування на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка і організація управління*. 2020. №3. URL: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.3.13

9. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/print-685975.html

10. KSE Institute. URL: https://kse.ua/ua/kse-department/kse-institute/

11. Скасування податкових пільг під час війни: як пом’якшити удар для бізнесу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3660378-skasuvanna-podatkovih-pilg-v-umovah-vijni-ak-pomaksiti-udar-dla-biznesu.html

12. Павлиш О. Все більше малого і середнього бізнесу повертається до роботи на тлі скорочення фінрезервів. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/7/687908/

13. Діагностика системи місцевого оподаткування. Аналітичний звіт. URL: https://decentralization.gov.ua/news/17215

14. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. № 22 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2023-%D1%80#n131-p

15. Зміна адміністрування податків повинна забезпечити надходження до місцевих бюджетів. URL: https://www.auc.org.ua/novyna/zmina-administruvannya-podatkiv-povynna-zabezpechyty-nadhodzhennya-do-miscevyh-byudzhetiv

16. Шевчук С., Тарасовський Ю. Нові ставки для ФОП та виключення юросіб. Уряд готує реформу спрощеної системи оподаткування. URL: https://forbes.ua/news/novi-stavki-dlya-fop-ta-viklyuchennya-yurosib-uryad-gotue-reformu-sproshchenoi-sistemi-opodatkuvannya-27122023-18184

17. Павленко О., Водолазька О. Проблеми та перспективи функціонування спрощеної системи оподаткування в Україні. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 10. URL: https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-144-157

18. Онищенко В. Спрощена система оподаткування: переваги та недоліки. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/7121-sproshchena-sistema-opodatkuvannya

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution “National income strategy until 2030”, available at: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (Accessed 05 May 2024).

2. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine “On amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine regarding the simplified system of taxation, accounting and reporting”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17 (Accessed 05 May 2024).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Tax Code of Ukraine”, available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (Accessed 05 May 2024).

4. Ministry of Finance of Ukraine (2024), available at: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/ (Accessed 05 May 2024).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Implementation of local budget revenues”, available at: https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv (Accessed 05 May 2024).

6. Zadorozhnia, L. and Markuts, Yu. (2023), “Administration of local taxes by local self-government bodies”, available at: https://voxukraine.org/administruvannya-mistsevyh-podatkiv-organamy-mistsevogo-samovryaduvannya-shho-varto-vrahuvaty (Accessed 05 May 2024).

7. State budget web portal for citizens (2024), available at: https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes (Accessed 05 May 2024).

8. Andronik, O. (2020), “The influence of taxation on the development of small and medium enterprises in Ukraine”, Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, vol. 3. https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.3.13

9. State Fiscal Service of Ukraine (2024), available at: https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/print-685975.html(Accessed 05 May 2024).

10. KSE Institute (2024), available at: https://kse.ua/ua/kse-department/kse-institute/ (Accessed 05 May 2024).

11. ukrinform (2023), “Repeal of Wartime Tax Breaks: How to Soften the Business Blow”, available at: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3660378-skasuvanna-podatkovih-pilg-v-umovah-vijni-ak-pomaksiti-udar-dla-biznesu.html (Accessed 05 May 2024).

12. Pavlysh, O. (2022), “More and more small and medium-sized businesses are returning to work against the background of a reduction in financial reserves”, available at: https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/7/687908/ (Accessed 05 May 2024).

13. decentralization (2023), “Diagnostics of the local taxation system. Analytical report”, available at: https://decentralization.gov.ua/news/17215 (Accessed 05 May 2024).

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution “On approval of the plan of priority actions of the Government for 2023”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2023-%D1%80#n131-r (Accessed 05 May 2024).

15. AUC (2023), “The change in tax administration should ensure revenue to local budgets”, available at: https://www.auc.org.ua/novyna/zmina-administruvannya-podatkiv-povynna-zabezpechyty-nadhodzhennya-do-miscevyh-byudzhetiv (Accessed 05 May 2024).

16. Shevchuk, S. and Tarasovs'kyj, Yu. (2023), “New rates for FOP and exclusion of legal entities. The government is preparing a reform of the simplified taxation system”, available at: https://forbes.ua/news/novi-stavki-dlya-fop-ta-viklyuchennya-yurosib-uryad-gotue-reformu-sproshchenoi-sistemi-opodatkuvannya-27122023-18184 (Accessed 05 May 2024).

17. Pavlenko, O. and Vodolaz'ka, O. (2022), “Problems and prospects to operation of the simplified taxation system in Ukraine”, Nauka i tekhnika s'ohodni, vol. 10. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-144-157

18. Onyschenko, V. (2023), “Simplified taxation system: advantages and disadvantages”, available at: https://buhplatforma.com.ua/article/7121-sproshchena-sistema-opodatkuvannya (Accessed 05 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 15.05.2024 р.